

Boekbespreking

GODSDIENST

CULLMANN, O., *Immortalité de l'âme ou résurrection des morts?* — Delachaux & Niestlé, 1957, 86 pp., ing. Zw. Fr. 3.

Terecht beklemtoont de bekende auteur — en zijn betoog bracht heel wat opschudding teweeg in Zwitserland — het fundamenteel verschil tussen een wijsgerige onsterfelijkheidsleer en het christelijk geloof in de verrijzenis van het lichaam. Zelfs christenen verwarren dikwijls die twee. Tegenover die misvatting geeft Cullmann een gesserreerde schets van de N.T.ische leer over de uitersten. De dood is daar niet, gelijk bij Plato, een welkome bevrijding maar een tegennatuurlijk gebeuren als gevolg van de gemeenschappelijke zondigheid van het mensdom. Niet een natuurlijke onsterfelijkheid garandeert de continuïteit tussen de mens die sterft en die eens verrijst maar de inbezitneming door de levenwekkende geest Gods die op de laatste dag de hele mens, ook in zijn lichaam, tot een godvormig leven roept. Vóór dat uiterste gebeuren „slapen” de doden, ofschoon in de Heer. Met dit laatste, dat ook door de afgescheiden Oosterse kerken wordt gehouden, zijn we niet zeker dat aan alle N.T.ische teksten voldaan wordt: zou Paulus in de Brief aan de Filippenzen zulk een hartstochtelijk verlangen te kennen geven ontbonden te worden en met de Heer verenigd alleen maar om bij Hem te gaan „slapen”? En slaat zijn verlangen alleen op de uiteindelijke vereniging bij de verrijzenis, wat voor zin heeft dan nog zijn berusting, wegens zijn nog nodig zijn op aarde, in het uitblijven van zijn stervensuur? Binnen het katholicisme heeft de Traditie zich ontwikkeld tot het dogma der onmiddellijke vergelding van goed en kwaad na de dood door de reeds begonnen Godschouwing of de eeuwige verwerping. Ofschoon men daar spreekt van „afgescheiden zielen” is er toch geen kwestie van een Griekse onsterfelijkheidsgedachte: de ziel wordt er begiftigd met Gods eigen inwendig leven. Men had evenwel het gevoel dat zonder zijn lichaam de mens eigenlijk zichzelf niet is: daarvandaan de op het eerste gezicht naïeve uitlating der scholastieken maar die eigenlijk voor hun eerlijkheid getuigt, dat in afwachting der verrijzenis, de goddelijke almacht voor de

ziel supleerde wat haar aan lichamelijke ontbrak. Het is de vraag of K. Barth met zijn onmiddellijke verrijzenis na de dood niet zeer dicht de katholieke opvatting benadert die toch ook de eindtijden als reeds aan de gang beschouwt. Deze recensie is nu al boven de haar gestelde perken uitgegroeid: wij hopen op dit onderwerp naderhand in *Streven* terug te komen.
R. Leys

GRAEF, Richard, *Macht des Gebetes.* — F. Pustet, Regensburg, 1957, 166 pp., geb. D.M. 5,90.

Velen kennen Gräfs boekje *Bidt, broeders* („Herr, lehre uns beten”). Hier hebben we het oorspronkelijke Duitse werk, onder een nieuwe titel, met een grotendeels vernieuwde inhoud, in een nieuwe vorm. Eerst benaderen wij de tempel die bidden heet; daarna treden wij binnen en begeven ons in het heiligdom. Helder in de uiteenzetting, bewogen van toon, concreet door de vele toepassingen en voorbeelden, is deze korte verhandeling, in haar genre, een meesterwerk. Wij vragen ons af of er, voor een ruim publiek en ook voor ontwikkelden, zelfs contemplatieven, een voortreffelijker, completer en effectiever „inleiding tot het bidden” te vinden is.

Em. Janssen

HOORNAERT, R., *Louez Dieu.* — K. Beyaert, Brugge, 1957, 153 pp., ing. Fr. 48.

Dit boekje is het resultaat van een leven van studie en gebed. Het is als zou de schrijver zijn jarenlange arbeid en ervaring, zijn geleidelijk gegroeide synthetiserende overtuiging vastgelegd en verkondigd hebben in deze „méditations sur la vertu de religion selon l'esprit de Saint François de Sales”. Want de deugd van godsdienstigheid verenigt de diepe deemoed voor Gods majesteit met de hunkerende en offerende liefde tot de verlossende Christus; met die grondgedachte stelde hij, in tweeëndertig overwegingen, de mens en de schepping tegenover God; daarna de Heilige Kerk, de Heilige Schrift, het kerkelijk jaar, het christelijk en apostolisch leven, het sterven. Ons treffen hierbij de rijpheid en rijkdom van theologische, mystieke, liturgische, scriptuurale informatie, het soepel zich bewegen op terreinen van beschouwing, van